

lyamatok lefolyását illetően – anyagi pontoknak képzelték, amelyek változásai csupán olyan mozgások, amelyeket parciális differenciálegyenletek határoznak meg. Maxwell után a fizikai valóságot úgy tekintik, mint mechanikailag nem értelmezhető, folytonos erőtereket, amelyekre parciális differenciálegyenletek érvényesek.” Az idézet első mondatában a „parciális” szó helyett a „közönséges” szó vagy a „teljes” szó volna a helyes. Vajon milyen szövegből dolgozott a fordító? (Én a következő szöveget ismerem angol nyelven: „Before Maxwell people thought of physical reality – in so far as it represented events in nature – as material points, whose changes consist only in motions which are subject to total differential equations. After Maxwell they

thought of physical reality as represented by continuous fields, not mechanically explicable, which are subject to partial differential equations.” In: *James Clerk Maxwell – A Dynamical Theory of the Electromagnetic Field*. Edited by T. F. Torrance, Scottish Academic Press, Edinburgh, 1982. 31.)

A fölvetett három gondolattal csupán két célom volt. Egyrészt azzal szerettem volna Székely Lászlót megtisztelni, hogy én magam is komolyan vettem a könyvet és értő figyelemmel próbáltam követni, másfelől pedig szerettem volna hozzájárulni valami kevéssel az egyébként kitűnő és Einsteinhez méltó kötetének a következő kiadásához.

Gaál Botond

Németh Béla: A pella Poszeidipposz epigrammái

Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2005. 179 lap

A hellénizmus korát a társadalom és a politika szempontjából visszalépésnek tekintjük a görögység nagy korszaka, a Kr. e. 5. századhoz képest. A klasszikus kort a görög demokrácia kiteljesedése fémjelzi, a hellénizmust pedig a makedón–görög dinasztiák despotikus monarchiájának uralma. A politikai környezet megváltozása azonban a kultúra területén a régi tartalmak új formában való kiteljesedését eredményezte. A korszak legfőbb jellemzője a görög eszmeiség keletre való kiáramlása volt.

Ebben a szellemi közegben alkotott a Kr. e. 3. században Poszeidipposz (kb. Kr. e. 310–240), a kora hellenisztikus kisköltészeti jellegzetes képviselője, aki a makedón birodalom fővárosában, Pellában szü-

letett. Athénban folytatott filozófiai tanulmányokat, majd rövid ideig Szamosz szigetén élt, mielőtt az akkori világ központjába, a hellenisztikus Egyiptom fővárosába, Alexandriába került. Itt, I. Ptolemaiosz Szótér és II. Ptolemaiosz Philadelphusz udvarában fejtette ki költői tevékenységét, és vált igazán nagy művésszé. Ebben az időszakban ragadt rá az Epigrammatographosz melléknév, mely jelzi, mely műfajban alkotta meg életműve javát a költő. Több elégiát is írt, és egy eposz is fennmaradt tőle, ennek ellenére a kortársak és az utókor is az epigramma-költészet mestereként tartotta számon.

Poszeidipposz kevéssé ismert a nagyközönség számára. Ennek egyik legfőbb oka, hogy költeményei közül viszonylag

keveset ismertünk, és egészen a múlt század utolsó évtizedéig úgy tartotta számon őt az ókortudomány, a klasszika-filológia és az irodalomtörténet, mint aki a műveiben csak a bor szeretetéről és a szerelemről írt. Az 1992-es év döntő változást hozott Poszeidipposz megítélésében: ekkor vált ismertté egy papirusztekercs, amit mai lelőhelyéről milánói papiruszként emleget az ókortudomány. Ezen a másodlagosan múmiadíszként felhasznált tekercsen Poszeidipposz ciklusokra osztott versgyűjteményeit találták. Ennek köszönhetően ma már 150 epigrammáját ismerjük, melyek nagy része teljes egészében ránk is maradt. A szerző egy csapásra népszerű lett az ókortudósok között, az 1990-es évek óta több tucat munka foglalkozott epigrammaival. Németh Béla, a Debreceni Egyetem Klasszika-filológia Tanszéke nyugalmazott docensének köszönhetően a költemények magyarul is olvashatók, és az igényes kötet révén immár a nagyközönség is megismerheti Poszeidipposz életművét, megértheti, hogy miért nevezték őt méltán az epigramma-költészet nagymesterének. A Ptolemaioszok új fővárosának, Alexandriának neves építményeit, a hétköznapi életet, a korabeli vallássságot leíró, egyes személyeket kigúnyoló, a szerelem mulandóságát ironikusan kifejező kisversein túl Németh Béla prezentálásában immár a nagyközönség is megismerheti Poszeidipposz gondolati epigrammáit, amelyek tűnő játéknak tekintik az életet, annak minden gondjával együtt.

A Németh Béla által közölt görög papiruszszövegek mintegy 600 sornyi, több, mint 100 Poszeidipposz-epigrammát és elégiát tartalmaznak, melyet a fordító 10 ciklusra tagolt. A versek a stílus szabályainak megfelelően alkalmi költemények. Az első ciklus a Kövek világa (Lithika)

nevet kapta, és 20 költeményt tartalmaz. Ez a ciklus igazi költői mestermű, méltó bevezető a költő életművébe. A következő versfüzerek, a 15 rövid művet tartalmazó Jóslások (Oiónoszkopika) és a 6 költeményből álló Felajánlások (Anathematika) szemléletes képet adnak a hellenisztikus világ hétköznapijairól és az akkori emberek hiedelemvilágáról, vallási életéről. Ehhez kapcsolódik a 20 epigrammából álló Sírversek (Epitümbia) ciklus, mely a műfaj alapjaihoz visszakanyarodva (az epigrammák eredetileg csak sírfeliratok voltak, innen ered az elnevezésük is) igazi remekművek, méltó utódai a klasszikus görög idők epigrammáinak. Egy más művészeti ágat, a szobrászatot dicsőíti és mutatja be szemléletes szóképekkel a 9 költeményből álló, görögül Andriantopoiika címet viselő ciklus. Az ezt követő közel 20 vers nemcsak irodalom-, hanem sporttörténeti szempontból is méltán figyelmet érdemel. A Lóversenyek (Hippika) ciklus sorai ugyanis érzékletesen mutatják be az ókori világ egyik legerjedtebb és legnépszerűbb sportját, mely egyszersmind szórakozást is jelentett a korabeli emberek számára. Rövid ciklus, mindössze 6 epigrammát tartalmaz a Hajótörtek (Nauagika), mely a csekély mennyiség ellenére Poszeidipposz életművének talán egyik legfontosabb része. A kötet vége felé található költemények az emberi együttérzés szép tanúságai csakúgy, mint az utolsó ciklus, a 7 verset tartalmazó Gyógyulások (Iamatika) darabjai. Az új Poszeidipposz-költemények utolsó darabjai már nagyon töredékesek, de egy-egy szép sor és gondolat még kicsendül a kötet záró ciklusában, a Sírbeszédekben (Tropoi) is.

A Németh Béla által publikált Poszeidipposz-kötet bilingvis kiadás, tehát a magyar fordítás mellett az ógörög eredetit is

közreadja a fordító az alapvető magyarázó jegyzetekkel. Ezt gazdag képanyag és széleskörű bibliográfia teszi teljessé, az előbbit elsősorban Poszeidipposz vésnőkmunkát és szobrászatot leíró költeményei indokolják, az utóbbi pedig elősegíti a tájékozódást a

költőhöz és korához kapcsolódó idegen nyelvű szakirodalomban. Az olykor töredékes költemények ellenére teljes, hihetetlenül színes és szemléletes képet kapunk Poszeidipposztól a hellenisztikus világról.

Kerepeszki Róbert